

Eski Yunan Tarihine Giriş: 18. Dersin Metni

8 Kasım 2007

1. Bölüm: Otuz Yıllık Barışın Korunması

Profesör Donald Kagan: 30 yıl süren barışı sağlayan anlaşmalar 445 yılında imzalandı. Elbette hepimizin bildiği üzere, bu barış tohumları Büyük Peloponessos Savaşının başlamasından yaklaşık 14 yıl öncesine kadar yeşermemişti ve iki savaş arasında yaşanan olaylar hakkında çok az bilgimiz olmasına ve tüm bildiğimiz şu anda konuştuğumuz barışın ilginç olmasına karşın yorumlanması zordur. Bu barışın uluslararası olayları yeterince uzun süreyle sonlandırma ve kontrol etme yönünde gerçek bir şans tanıyan hakiki bir barış olup olmadığını veya kaçınılmaz olan bir savaşla sonuçlanabilecek bir süreci kesintiye uğratan gerçek bir ateşkes olup olmadığını belirlemenin tek yolunun bir bakıma bu 14 yıllık süreçte meydana gelen olaylarla sınırlanabileceğini düşünüyorum.

Bunu yapabileceğinizi sanıyorum, – barışın objektif öğelerinden oldukça farklı olarak yöneltilebilecek, hatta yukarıda ele alınanlardan daha önemli bir soru olarak iki tarafın niyeti ve bu niyetlerin ne olduğu konusunda belirli bir karara varmanın olasılığını düşünüyorum. Atina'da hala lider politikacı konumunda bulunan Perikles'in açıkçası ve benim düşünceme göre Atina tarafında savaş müzakerelerini yürüten adam olduğuna hiç şüphe yok. Eğer onun ileri sürdüğü tahkim maddesiyle ilgili keşifim doğruysa, bu savaşın yapısının şekillendirilmesinde bizzat ve büyük ölçüde yer almıştır. Barışın devam edebileceği sürece gelecekte de korunması politikasına samimi şekilde sadık kaldığı açıkça gözükmemektedir.

Bunun bir nedeni, bu savaş başlamadan önce, barış öncesindeki birkaç yıl boyunca, Atinalıların Pers Kralı ile bir barış yapmış olmalarıdır. Atina adına müzakereleri yürüten kişi Kallias adında bir adamdı ve bu nedenle bu barış tarih kitaplarına Kallias Barışı olarak geçmişti. Bu, eski Yunan tarihindeki tartışmalı bir bireyle ilişkilidir. Gerçekten bir Kallias Barışı olmuş muydu? Bu bir resmi barış antlaşması mıdır? Antik zamanlarda dahi, bazı yazarlar bunun bir tarihsel gerçek olup olmadığını sorgulamaktadır. Sizi her iki yönde ileri sürülmüş kanıtlarla sıkıntıya sokmayacağım, ancak benim düşüncemin gerçekten bir resmi barış anlaşması yönünde olduğunu belirtmem izin verin. Bu barışın resmi veya sahte olması çok önemli değil, çünkü bir tarafta Atinalılar ve bağdaşıkları ile Persler arasında oldukça uzun bir süreyle eylemlerle bir barış gerçekleşmiştir ve bu barış Büyük Peloponessos Savaşına kadar bozulmazken, 412 yılında Pers ile Sparta arasında Persleri

Atinalılara karşı savaşın eşiğine getiren bir anlaşma yapılmıştır. Dolayısıyla, Perslerle barış içerisinde geçen oldukça uzun bir süre bulunmaktadır.

Şimdi, hemen hemen aynı zamanda, – Kallias Savaşının geleneksel tarihi 449’dur, ve aynı dönem hakkında bildiklerimizi sadece Plutarkhos’tan öğreniyoruz, dolayısıyla, bazı bilim adamları bunun da tarihi gerçekliğini sorgulamışlardır – Perikles çeşitli soruları tartışmak üzere büyük Panhellenik Kongreyi toplantıya çağırmıştır; bunlardan biri savaşta Persler tarafından yıkılan tapınakları yeniden inşa etmek için Pers Savaşından sonra verdikleri sözleri nasıl tutacakları ve denizlerin özgür kaldığını nasıl görecektiydi. Şimdi ise, ilgileneceğimiz soru elbette Pers Savaşında yıkılmış durumda olan tanrılara ait tapınakların tamamının Attika’da olmasıydı. Dolayısıyla, bu noktada Atinalıların görünüşe göre tüm Yunanlıları bu tapınakların restorasyon maliyetlerini ödemeye yardımcı olacakları bir tablo içinde toplama ümidini taşıdıkları bir durum bulunuyordu. Bundan en büyük yararı, – aynı zamanda da denizlerin özgürlüğünü sağlayan Atinalılardı ve bu durum Perslileri ve korsanları ve bu tür tehditleri dışarıda tutacak bir donanmanın kurulması anlamına geliyordu.

Atinalılar açık şekilde bu donanmaya sahipti. Bu donanmaya sahip olmanın sonucu, – Yunanlılar gerçekte bir bütün olarak bu faaliyetlere katılmış olsalardı, hem Atina İmparatorluğunu hem de elbette kendisini yücelten donanmayı yasallaştırmanın bir yolu olacaktı; ancak Perikles’in aklındaki planı da yasal zemine kavuşturmuş olacaktı ki, Akropolis ve Attika’daki diğer yerlerde Atina’nın büyüklüğünün ve görkeminin kanıtı olarak bu tapınakları ve ilaveten bazı yeni tapınakları hızla yeniden inşa etmek için elinden gelen tüm çabayı gösterdiğini biliyoruz. Bu inşa programı, bahsettiğimiz dönemin geri kalanı boyunca kendisinin ülkesiyle ilgili kaygılarının tam odağında olduğunu gösterir.

Perikles, bu sürece tüm Yunanlıları davet etti, ancak Spartalılar ve arkadaşları bu çağrıya katılmamayı seçtiler. Bunun Atinalılar için çekici bir çağrı olurken, Sparta için o kadar çekici özellikte olmamasının nedenlerini sizlere verdiğimi görebilirsiniz. Burada bazı anlaşmazlıklar bulunuyor. Perikles, Spartalıların bunu kabul edeceğini gerçekten bekledi mi, yoksa Spartalılar ve diğer Yunanlılar bu faaliyetlere katılmayacağından, Atinalıların bunları tek taraflı olarak gerçekleştirmekte haklı olduklarını açıklığa kavuşturmak için seçtiği bir yol muydu? Bu yolu izlemenin getireceği sonuçlardan biri, Spartalılar davete katılmadıklarında ve bağdaşıkları da çağrıdan uzak kaldıklarında, Atinalıların artık söyleyebilecekleri bir şey vardı; onlar, tanrılara verdikleri sözü tutmazlarsa kendilerinin tutacağını söylediler. Bu yaklaşım Akropolis’te inşa edeceği büyük tapınaklardan birincisi olan Parthenon’un inşa edilmesi için bir gerekçe sağlıyordu ve bu tapınak daha sonraları Yunanistan’ın büyük mucizesi olacaktır; bu tapınak bayağı maliyetli olacaktı ve bunun

için Birliğin parasını kullanacaktı. Bu özelliklerin tapınağı yasal kılıcağını ve bu faaliyeti için bir kanıt oluşturacağını ümit ediyordu.

İddialarına göre, denizlerin özgürlüğünü korumaya gereksinim duyuyorlardı ve bu gereksinim Birliğin parasıyla ödenerek inşa edilen Birliğin büyük donanmasının varlığına yasal zemin sağlıyordu. Diğer deyişle, Atina İmparatorluğuna yasal bir zemin sağlayacaktı. Hiç şüphesiz, bunu yapmanın gerekli olduğunu düşünüyordu, – Perslerle bir resmi barış yapma fikrini sevmemin nedeni budur; ancak her iki durumda da Perslerden artık bir saldırı gelmeyeceği ve Perslerin artık dışarıda kalacakları ve artık bir tehdit oluşturmayacakları açık olup bu nedenle bağdaşıkları gemi ve para katkısı sağladılar. Ancak bu esnada, aynı tarihte bunların büyük bölümü para katkısı sağlamıyordu ve Atinalılar donanmanın tamamına kendi adamlarını yerleştiriyorlardı. Perslerle savaş durumu geçtiyse, bunu devam ettirmenin nedeni neydi?

Perikles, Atinalıların kendi donanmaları, imparatorlukları ve tüm bunları destekleyen vergiden vazgeçeceklerini asla düşünmedi. Dolayısıyla, bunu yapmak için bir nedene gereksinim duyuyordu. Benim ve birçok diğer bilim adamının görüşü, kendi ifadesiyle, Kongre kararının bir dürtü olarak buna kesinlikle sahip olduğuydu. Bu konuda ciddi miydi? Spartalılar, “Elbette, biz de bunu yaparız,” deseydi, ne yapacaktı? Sanıyorum ki, bu etkinliklere katılmayacaklarını umdu, ancak onların bu etkinliklere katılmasını sağlamaya da hazırlıklıydı; çünkü onun istedikleri etkinliklere katılmış olsalardı, büyük olasılıkla gerekli para katkısını sağlayacaklardı ve Atinalıların denizde donanmalarıyla yaptıklarına bir yasal zemin de sağlayacaktı ve elbette bu yetkin bir durum olacaktı; çünkü ikisi arasında savaşı uzakta tutmaya yarayacak türde bir Birlik oluşturacaktı ve Perikles’in aklındaki inşa programı için paranın tamamını hazineden kullanma planı barış gerektiriyordu.

Atinalılar savaşa girmiş olsalardı, bu para kullanılamayacaktı. İşte tüm bu nedenlerden ötürü yapması gerekenleri yaptı. Benim tahminim, Perikles’in olası sonucu tahmin ettiği yönünde; ancak, bu yorum aksi yöndeki bir durumla başa çıkma konusunda hazırlıksız olduğu anlamına gelmemektedir. Perikles’in Otuz Yıllık Barışı korumak konusunda oldukça içten olduğu, bu barışı kesintisiz bir barıştan veya en azından öngörülebilir bir geleceğe kadar sürecek bir barıştan söz edilebilecek bir araç olarak gördüğü ve böyle olmasını ümit ettiği yönündeki görüşüme yol açan ilk kanıt parçalarının bu noktada algılanabileceğini düşünüyorum.

2. Bölüm: Panhellenik bir Koloni Thurii

Üzerinde yoğun tartışmalar olan ve nelerin yaşandığı konusuna bize biraz ışık tutan diğer bir olay, 443 yılında gerçekleşir. Bu yılda, Atinalılar Güney İtalya'da Thurii adını verdikleri bir yerde, bir koloninin kurulmasına yardımcı olmayı kabul ederler. Bu koloni konusunda birkaç ilginç nokta bulunmaktadır ve hiç şüphesiz en ilginç olanlarından biri bu tarihten önce Yunan dünyasında duyduğumuz diğer tüm kolonilerden farklı olmasıydı. Tipik bir *apoikianın* neye benzediğini biliyorsunuz. Bu bir şehir kolonisidir ve bu şehir ana şehirdir ve mevcut ilişkilerin tamamını biliyorsunuz. Birkaç şehrin bir araya geldiği ve birlikte yerleşim merkezinin ana şehirleri oldukları ve bunun ötesine geçmedikleri nadir durumlar bulunmaktadır.

Bu koloni başlangıcından itibaren bir *panhellenik* koloni şeklinde kuruldu. Diğer deyişle, koloninin kurulmasında Atinalılar öncülük etmiş olsalar da, ve Atinalılar koloninin kurulmasında rol alan kritik oyuncularını atamış olsalar da, bu bir Atina kolonisi değildi. Kurucusu olan *oikos* bir Atinalıydı, Perikles bu şehrin kurulmasında büyük yardımları dokunacak olacak tüm Atina'daki lider, dini figürü, öncü kâhinini beraberinde gönderdi. Perikles'in iyi arkadaşı ve elbette tarihin babası Herodotos, büyük olasılıkla yeni şehrin tarihçisi olmak üzere aynı yere gitti. İ.Ö. 5. yüzyılın büyük planlamacısı, meşhur, – bunun önemli bir şey olmadığını düşünebilirsiniz, ancak öyleydi –, Hippodamos da koloninin kurulduğu yere gitti, yeni şehrin kurulmasında dik açılı caddeleri uyguladı; bu dönemde tanımladığım eski şehirler kurulduğunda, Atina'da dahi eski hayvan izlerinden gelişen ve tüm alanı kaplayan sokaklar bulunuyordu ve dolayısıyla, modern dama tahtası yapısı Hippodamos'un eseri idi.

Bu insanların tamamı arkadaş ve fikir ortaklarıydı; beyinlerinin bir bölümünün Perikles yönetimindeki Atina'ya güvendiğini söyleyebiliriz ve bu adamlar Thurii'ye gidip, koloniyi kurdular; bu öğelerin tamamı ilginçtir. Neden bir *panhellenik* kolonisi? Aslında, üzerinde durmam gereken bir husus, koloni üyeliğinin çeşitli yerlerden gelen insanlardan oluştuğunu görmüş olmasıdır ve bu yeni kolonide Atinalılar en fazla sayıda vatandaşa sahip olsalar da, koloninin ana yasası oluşturulduğunda, – *sofistin* adını unuttum. Protagoras, bu yeni şehrin anayasasını oluşturdu ve kendisi de Perikles'in arkadaşıydı.

Daha sonraları, Atina gibi bu koloni de on sınıfa ayrıldı. Bu bir demokrasiydi. Anayasa Atina modelinin büyük ölçüde etkisinin altındaydı. Ve bu on sınıfın birinden bahsettim ve bu on sınıfın orduda gerekli askeri birlikleri temsil anlamında eşit olması gerektiğini anımsayın. Bu insanların sadece onda biri Atinalı idi; ancak diğer tüm insanlara göre çok daha fazla Atinalı bulunuyordu ve belirli bir şehir olmamakla birlikte Peloponessos'un genelinden gelen Peloponessoslulardan oluşan birkaç sınıf bulunuyordu. Sadece

nüfusun Atinalıların oluşturduğu yüzdesine bakarsanız, şehre egemenliklerine izin vermeyeceğini açıklığa kavuşturmak için size bu bilgileri veriyorum.

Bu gerçek bir *panhelen* kolonisiydi. Neden? Benim görüşüm, Perikles'in burada son derece önemli noktayı gerçekleştirmeye çabaladığıdır. Sonuçta, bu koloni, kendi şehirlerinde sorun yaşayan, yeni bir koloni kurmaya gerek duyan, bunu yaşanabilir kılmak için daha fazla insana gereksinim duyan, Sparta'ya gidip, Spartalıların kendileriyle ilgilenmediklerini söyledikleri, Atina'ya giden ve Atinalıların, "Evet, bunu yapmanız için size yardımda bulunacağız," dedikleri bazı İtalyan Yunanlılar tarafından iletilen talebe yanıt olarak kurulmuştu. Bu durumda, Atinalılar "hayır" diyebilirdiler veya "evet" demeyi isteselerdi, normal süreci işletebilirdiler. Bir Atina kolonisi kuruldu. Neden ve nasıl hiç kimsenin görmediği, tamamen yeni bu düşünceyle çıktılar ortaya?

Benim görüşüme göre, bunun nedeni, Perikles'in Atina'nın mevcut ve geleceğe yönelik niyetleri konusunda bir şeyler göstermek için bir fırsat yakalamış olmaktan memnun kalmasıdır. Bu, Atinalıların güçlerini batıya doğru genişletme ile ilgilenmedikleri, çünkü ilgilenmiş olsalardı, bunun bir Atina kolonisi şeklinde oluşturacakları gerçeğini yaymanın en iyi yoluydu. Diğer bilim adamları aksi görüşü savundular ve bunun pratikte anlaşma imzalandıktan sonraki gün dile getirilen Atina'nın emperyal ilgisinin belirtisi olduğunu düşündüler; Perikles ve Atinalılar zaten bu anlaşmanın ruhunu ihlal etmişlerdir; ancak bunun yanlış olduğunun kolaylıkla gösterilebileceğini düşünüyorum.

Tüm yapmamız gereken, – elbette şu ana kadar yaptıklarımın ilki ülkenin iç yapısına bakmaktır ve kendi koloniniz olmayan bir koloni kurmanın ve toplam nüfusun sadece onda birinin Atinalı olmasının batıda bir imparatorluk girişimini başlatmanın bir yolu olmadığını tartışabilirsiniz, ancak diğer kanıtın tüm süreci netleştirdiğini düşünüyorum. Şehrin kurulmasından sadece bir yıl sonra, komşu şehirle, Taras şehri, bir savaşa girdi ve Roma şehri Tarentum, modern Taranto oldu. Tarentum, saf Sparta kolonilerinden biriydi. Dolayısıyla, burada her ne sebeple olursa olsun Thurii karşısında savaşan bir Sparta kolonisine sahipsiniz. Farklı görüşteki insanların söylediği gibi, bunun bir Atina kolonisi olduğunu bir an düşünün. Atina ne yapar? Bunun gerçekten kritik olduğunu düşünüyorum. Bunun yanıtı yok. Taras, Thurii'yi bozguna uğratar. Ardından, bunu temizleme için, zafer ganimetlerinin bir bölümünü alırlar ve onları oyunların oynandığı, tüm Yunanlıların gelip gördüğü Olympia'ya yerleştirirler ve bu davranışları Thurii üzerinde elde ettikleri zafere övünç katar.

Tüm bunlar karşısında Atinalılar ne yapmaktadır? Hiçbir şey. Sicilya ve güney İtalya'da bir imparatorluk kurmayı planlıyorsanız, davranış şekliniz bu olamaz. Dolayısıyla, bu noktada imparatorluk kuramının oldukça ciddi bir yara aldığını düşünüyorum. Üzerinden

birkaç yıl geçip, 434 - 433 yılına geldiğimizde, Büyük Peloponessos Savaşını üretecek olan kriz çoktan başlamıştı. Herkes gözlerini Atina ile Sparta arasında yaklaşmakta olan savaşa dikmişti. Bu dönemde Thuri içinde büyük bir tartışma yayılmıştı. Biz kimin kolonisiyiz? Bir kez daha, bu tartışma hiç kimsenin onun en baştan bir Atina kolonisi olduğunu düşünmediği yönündeki bulunmaz bir göstergeydi, ancak tartışmada, Atinalılar bunun bir Atina kolonisi olduğunu iddia etmekteydi, – Thuri'deki Atinalıların diğer tüm insanlardan daha fazla Atinalının bulunması nedeniyle onların bir Atina kolonisi olduklarını söylemelerini anlatıyorum.

Bunun üzerine, Peloponessoslular kolonide çok fazla Atinalının olduğunu, ancak Atinalılardan da daha fazla Peloponessosluların bulunduğunu söylemekteydi. Dolayısıyla, onlar bir Peloponessos kolonisi olmalıydı, yani bir Sparta kolonisi. Bu konuda bir anlaşma sağlanamadı ve Delphi'deki kâhini aracılığıyla karar vermesine izin verebilecekleri kanaatine varıldı. Aslında, bu da ilginç bir noktadır? Neden Delphi'deki kahin buna sıcak baksın ki? Bunun çok net kanıtını 440'lı yıllardan biliyoruz. Onlar Sparta taraftarıydı. Spartalılar, dışarıdan gelen Phokislilere karşı gelen rahiplerin savunucusuydular. Her ne kadar gelişme o yönde olmasa da, bir Apollon rahibinin vereceği kararın Sparta'nın lehine olacağına inanmak için gerekli her neden bulunuyordu.

Apollon, rahiplerin, "Siz bir Atina kolonisi değilseniz, bir Sparta kolonisi de değilsiniz, siz benim kolonimsiniz," dediğini belirtti. Bu, sorunu çözenin oldukça güzel bir yoluydu aslında. Ancak kesin olan bir şey vardı ki, onlar bir Atina kolonisi değildi. Bu durumda, emperyalist Atinalılar bu konuda ne yapacaktı? Hiçbir şey. Benim düşünceme göre, bu durum batıdaki Atina emperyalizminin orada yaşanan her şeyi açıkladığı yönündeki herhangi bir iddiayı bütünüyle çürütmektedir. Ancak neden, – orada bir bütün olarak neler yaşanmaktadır? Neden en başından o koloniyi kurdu? Neden o koloniyi o şekilde kurdu, ve neden tepki verdi, veya neden kuruluşunda olduğu şekilde tepki vermedi? Hiçbir doğrudan kanıtlarla desteklenmese de, benim görüşüm bunun özellikle güncel modern terimleri kullanması anlamına geliyordu, bu bir diplomatik sinyaldi.

Perikles, dünyanın geri kalanının ve özellikle de Spartalılar ve onlara bağlı Peloponessos müttefiklerinin Atinalıların imparatorluklarını anakarada veya batının dışındaki bir yönde genişletme arzusu taşımadıklarını bilmelerini istiyordu. Otuz Yıllık Barıştan Ege'de ve ön sınırlarında ve Pers yönünde doğuya kadar uzanan sınırlarda mevcudiyetini sürdüren Atina İmparatorluğunun anlaşıldığını düşünüyorum, modern ifadeyle anlatmak gerekirse Atina'nın etki alanı anlaşılıyordu.

Bunun batısında kalan tüm bölgelerden Atina uzak duracaktı. Benim düşüncem,

Perikles'in Thurii ile ilgili davranışında bu mesajı iletmiştir, ayrıca batının dışında kalıp neler yaşandığı konusunda kaygı duyulacak birinci ülkenin Korinthos olacağını bildiğine inanıyorum; çünkü Korinthos koloni zinciri ve Korinthos'un ana ticari alanı batıdaydı; İtalya, Sicilya gibi yerler... Dolayısıyla, iletisini göndermek istediğini düşündüğüm kişiler Korinthoslardı ve kısa süre içinde bunun nasıl işlediğini, sonuç verip vermediğini göreceğiz. Ancak sanırım bir araya getirmeye çalıştığım olayları anlamamanın tek yolu bu; ancak bunu söylerken, size diğer bilim adamlarının bunu aynı şekilde anlamadıklarını anımsatırım.

3. Bölüm : Barışın Denenmesi

Bu süreç bizi, barışın sınındığı kritik bir tarih olan 440 yılına getirmektedir. Samos Adası oligarşik rejime sahipti. İmparatorluktaki en büyük şehir devletlerinden biriydi; özerkti, diğer deyişle, kendi donanmasına ve Atinalılar hüküm sürdüğünde ülkelerin büyük bölümünde olduğu gibi demokratik olmayıp oligarşik yapıda olan kendi hükümetine sahipti. Bu ülkede, bir isyan olur. Bu isyan, Anadolu sahil şeridine çok yakın bir konumda bulunan Samoslular ile Samos'un hemen karşısındaki, filozofların yaşadığı meşhur şehir olan Miletos arasındaki çekişmelerden kaynaklanmıştır; ana kıtada bu ikisinin arasında Priene adında oldukça küçük bir şehir bulunmaktadır ve bu ülkelerden her ikisi de Priene üzerinde hak iddia etmektedir. Dolayısıyla bu durum, Yunan polisleri arasında kendi aralarında kalan bölge konusunda yaşanan klasik çekişmenin bir göstergesiydi.

Düşündüğünüz zaman, bu durum Atinalılar açısından oldukça özel bir sorunu temsil etmektedir. Bir taraftan, Atinalılar uzun süreyle işbirliği yaptıkları büyük bir güç ve öneme sahip ada olan Samosla savaşa girmeyi ancak zorunda kalırlarsa istemektedirler. Diğer taraftan, bu hegemonya gücü müttefik güçler içindeki büyük balığın küçük balığı yemesine izin verebilmektedir, ki acaba bu örnek yaşanan durumu tam olarak açıklamakta mıdır? Bu haklarla hegemonyaya dayalı düzgün bir ilişkiye sahip olunuyordu, bu durum da aslında kabul edilemez özelliktedir. Bu nedenle, Atinalılar yapabilecekleri kadarıyla bir nevi kalanı paylaşmayı denediler; bu anlaşmazlıkta tahkim hakemi olarak hareket etmeyi ve böylece savaşı önlemeyi önerdiler. Samos bu çağrıya kulak vermedi. Samoslular elbette Miletos'u defnetmeyi istemekteydiler ve bunu yapacaklardı da. Burada yapmaya alıştıkları süreç içerisindeydiler, geçmişte bunun Atina baskısına karşı, olduğu gibi gerçekten özerkliği yerleştirmeye çalıştıldılar, ancak Atinalılar buna kesin izin veremezdi.

Bir kez daha, bu meydan okumaların her biri kendi tarafında kendi bakış açısından haklı

yönlere sahipti, ancak bu iki hak kavramı kaçınılmaz şekilde anlaşmazlıklara yol açtı ve sorunlar meydana geldi. Elbette, Atinalılar kazanacaktı. Kendilerine, Samosluların tahkim hakemlerini geri gönderdikleri ve Miletoslulara karşı savaşa giriştikleri iletilmişti. Perikles derhal bir donanma oluşturmuş denizi geçerek buradaki isyanı güç kullanarak bastırmıştı ve ardından Atinalıların geçmiş birkaç on yılda isyan eden ülkelere karşı tipik olarak aldığı önlemleri almıştı. Diğer bir deyişle, demokrasiyi yerleştirmiş ve önceki rejime bir son vermişti. İsyen eden aristokratlar ve oligarşi yöneticilerinin düşmanlığını kazanacak ve onları bu insanların hizaya geleceğinden emin olduğu yakındaki bir adaya yerleştirecekti.

Bunun dışında, onlara uyulmasının yükümlülükleri vardı. Problem yaratmazlarsa, – hiç kimseye herhangi bir zarar vermez, kimseyi öldürmez, insanların topraklarını almaz, hiçbir halkı sürgüne göndermezlerse –, bu beklenti tahminimce yapılanlara sonuç yaratacağı. Bu tarihten itibaren Samos'ta demokrasi var olacaktı ve bu nedenle güvenilir ve dost olacaktı ve artık baş kaldırılmayacaklardı. Bu tutsakların güvende olmalarına yardımcı da olacaktı.

Ancak mahkûm olan oligarşi yöneticileri bu bozgunu kabul etmedi. İonia'dan iç kesimlerindeki Pers satrabı, Pissuthnes'e gitmişlerdi; kendisinden yardım istediklerinde de o da yardımını esirgemeyecekti. Bir kuvvet göndermiş ve öncelikle rehinelerin tutulduğu adaya ulaşmış, rehineleri geri almış ve onları arkadaşları ve ailelerinin yanına götürüp böylece ek sorun oluşmasının önüne gerilmiş direnci kaldırmıştı; artık Samoslular güç kullanılarak kurulan demokratik rejimi devirmiş oluyorlardı ve bir oligarşik devrimi başlatmışlardı. Bu durum, ivedilik gerektiren oldukça ciddi bir durumdu, ancak daha ciddisi, bunun gerçekleştiği sırada, Bostras'ta bu yaşamsal stratejik öneme sahip yerde bulunan ve sonrasında Constantinapolis ve İstanbul olacak Bizans şehrinin de ayaklandığı haberinin gelmesidir.

Tarihini vermemiş olsa da, bir dönemde donanması olan ve büyük, bağımsız ve önemli ülkelerden biri olan Mytilene adasının da isyan etmeyi düşündüğünü Thukydides'den sonradan öğreniyoruz. Durumun bu olduğunu düşünen bilim adamlarına ben de katılıyorum. Dolayısıyla, Atina daha önceden hiç karşılaşmamış olduğu bir tehlikeyle aniden yüz yüze gelmiş bulunmaktaydı. Diğer taraftan, bu hastalık yayılırsa, imparatorluk bir genel isyan içerisinde kalabilirdi. İkincisi, Persler isyan sürecinde Samoslulara yardımda bulunarak Atina İmparatorluğu karşısında eylemli ve saldırgan bir adım atmışlardı.

Şu aşamada, Pissuthnes'in Yüce Kralın talimatlarına veya en azından büyük kralın isteklerine göre hareket edip etmediğini veya sadece bağımsız bir operasyon yürütüp

yürütmediğini bilemiyoruz ve Atinalılar da bilememektedir. Birincisi, gerçekten de son derece ciddi bir sorun olabilirdi. Bu, Perslerden gelen önemli bir tehdit anlamına gelmekteydi. İkincisi, yine de orta şiddete ciddiyete sahipti. Bu konuda emin olamayacağımızı düşünüyorum; çünkü Pissuthnes'in krala danışmak için zamanı yoktu ve her şey ansızın geliyordu ve bir mesajın Yüce Kralın yaşadığı Susa'dan yanıtlanıp gelmesi aylarca zaman gerektiriyordu. Bu nedenle, ilk bakışta, Pissuthnes'in kesinlikle kendi adına hareket ettiğini görmek mümkündür. Buradaki soru şudur: Kralın tepki gösterip göstermeyeceğini gerçekten biliyor muydu? Bu konuda sadece tahmin yürütebiliriz.

Ancak burada tekrar başlıyoruz; üçlünün Atina için felaket anlamına gelecek iki parçası bulunuyordu. Doğrudan Peloponessos Savaşına bakar ve Atina'yı bozguna uğratan ve imparatorluklarının sonunu getiren unsuru incelersek, bunun imparatorluktaki isyanla birleştiğini, Perslerin isyancılara sağladığı yardımı ve elbette üçüncü kritik basamak olan Spartalıların Attika'yı fethetmeye hazır olduklarını ve bunu da gerçekleştirdiklerini, karada Atinalılara karşı savaştıklarını, dolayısıyla 440 yılında nihai unsurun bu üçüncü kritik öge olduğunu görürüz.

Spartalılar o anda Atinalılara karşı bir savaşa girmelerinin gerekip gerekmediği sorusunu tartışmak için Peloponessos Birliğini toplantıya çağırmışlardı. Bu soru Attika'nın istila edilmesini de içerecektir ve eğer bunu yaparlarsa, benim söylediğim gibi, asıl soru Büyük Savaşta Atina'yı yenmek için ne yapılıp yapılmayacağıdır. Söz ettiğim konuşma yapılırken 431 ve 433'deki son kriz fiilen yaşandığında, bu savaşla sonuçlanan öykünün kritik parçasının artık Korinthosluların yaşadığı alanın yüksekliği olduğunu anlamış bulunuyoruz. Bizlerin de göreceği üzere, 433'de başlamak üzere Korinthoslular en azından savaşı kışkırtmaya başladılar ve benim de tartıştığım gibi, bu hareketlilik Spartalıların savaşa sürüklenmesinde kritik rol oynadı. Şimdi ne yapabilirlerdi ki?

O durumda, savaşın eşiğinde iken, Korinthoslular Atina'ya gitti ve Atinalıların Korinthoslulara göre savaş tehdidinin gerçeğe dönüşmesine yol açacağını düşündükleri adımları atmakta olduklarını tartışmaya çalıştılar ve şunu ifade ettiler: "Samoslular size karşı isyan ettiklerinde ve diğer Peloponessoslular kendilerine yardım edilmesi konusunda ayrılığa düştüklerinde, biz kendi adımıza onların aleyhinde oy verdik. Aksine, her bir Birliğin, etkileşim olmaksızın, kendi müttefikleri üzerinde disiplin oluşturmaya açık şekilde taraftarız." Artık durum kritiktir. Onlar Atina'ya gidilmesi ve saldırılması konusunda bir anlaşma olduğunu söylemekte ve şunu iddia etmekteydiler: "Biz bunu durdurduk."

Şimdi ise, bu beyan bir anlık basit yalan olmayabilirdi, çünkü Atinalılar ve Yunanistan

dünyasındaki diğer herkes, o an itibariyle, o toplantıda neler olduğunu öğrenecekti. Olasılıkla, kendi rollerini abartmaktaydılar, ancak yapamayacakları şey, Sparta ile savaş karşısında aldıkları konumu farklı yansıtmalarıydı. Benim sorum şu: Atinalılardan bu derecede rahatsız olan Korinthoslular neden ilk Peloponessos Savaşında başlayan, yaklaşık 461-460'da gerçekleşen ve Thukydides'in bizlere aktardığı gibi, Korinthosluların Atinalılar karşısında nefretinin kaynağı olan, Korinthos karşısında Atinanın Megara ile müttefik olmasını anımsamaktaydı? Şu anda 440 yılındayız ve onlar savaş karşısında kritik bir konum hazırlamaktaydılar. Bu soruya vereceğim yanıt, Thuriidir.

Perikles ve Atinalılar bu diplomatik mesajı gönderdiğinde ve Korinthosluların bunu aldığına, mesajın kendi anlamına dayanarak politikalarını değiştirdiklerine inanıyorum. Atinalılar yetki alanlarının dışında kaldığı müddetçe, barışı korumaya hazırlıklıydılar; aralarındaki benzerliğe inanıyorsanız bunun oldukça önemli bir öykü olduğunu düşünüyorum. Barış süreci 440 yılında son derece kesin şekilde sınılandı ve savaşa girme yönündeki muazzam isteğe karşın barış galip geldi. Bu sonuç beni barışın olasılığına yöneltti ve bu büyük krizi aştıktan ve bu testi geçtikten sonra barış şansının hiç olmadığı kadar fazla olduğu yönündeki düşüncelerimin daha da güçlendiğini söyleyebilirim; çünkü iki taraf birbirine güvenmek, kendilerinin belirledikleri kurallara göre davranmak için bir neden elde ettiler.

Burada küçük bir husus bulunmaktadır. Ancak, ileride değineceğim üzere bunun çok da küçük olmadığı anlaşılacaktır; bu husus, Korinthosluların barıştan ne anladıklarıyla ilgilidir, Atinalıların anladıklarıyla Korinthoslularınkinin tamamen aynı olmadığını ve son krize doğru ilerlediğimizde, Korinthosluların barışı Atinalılar kadar ciddi şekilde ele almadıklarını düşünüyorum. Benim savıma göre, 440 yılındaki Samos isyanı, savaşın hala gerekli olmadığını göstermektedir. Her iki tarafın zihninde beliren fikir, ki bana göre bu fikir son derece aşıkardır, modern dünyada güç dengesi olarak adlandırdığımız durumdur; bu durumda, iki taraf diğerini kendisine eşit olarak kabul ederken, her bir taraf, diğer tarafın dışında kalan etki alanını belirlemekte ve bunun tatminkar olduğunu kabul etmektedir.

Spartalılarla ilgili sorun ve onların davranışıyla ilgili kanıt, bu kavramı zayıflatmaktadır. Bir bilim adamı, Spartalılar Atinalılara karşı bir savaşa girmeyi dahi düşündükleri gerçeğini vurgulamak istemişti, eğer bu görüş doğru olmasaydı, asla bir Peloponessos Birliği toplantısı yapmış olmazlardı, ki bu toplantının yapıldığından eminiz. Savaşa girmeye karar verdikleri ve Korinthoslular ve müttefikleriyle bu konuyu konuştukları yönünde kanıt olarak birliği toplantıya çağırma kararını ortaya koymuştu. Ben durumu bu şekilde değerlendirmiyorum. 440 yılında, Spartalıların bulduklarıyla aynı konumda olduklarını düşünüyorum, veya Peloponessos Savaşının başlangıcında bölünmüş, belirsiz

durumda olduklarını iddia ediyorum.

Daha saldırgan olan Spartalılar Samos Savaşının sunduğu çok büyük fırsatın çekiciliğine kapıldılar. Daha tutucu ve gelenekçi Spartalılar Atinalılar karşısında diğer bir büyük savaşa girmeye isteksizdiler, ve şahin yöneticiler onları bağdaşıklara danışmaya zorlayacak güce sahipti; ancak bağdaşıkların tepki verme biçimi asıl sonucu belirleyecek unsur olacaktı; dolayısıyla, tutucu Spartalıların normalde Spartalıların büyük bölümünü oluşturduklarını düşünüyorum. Spartalıları savaşa sürüklemek oldukça özel şartlar ve oldukça özel koşullar gerektiriyordu ve Korinthoslular bunun ortaya çıkmadığını görmüşlerdi. Tüm bunların bir yorum olduğuna dikkat edin. Bu konuda hiçbir kesin kanıt yoktur; benim de tahminimce ve birçok insanın da kabul edeceği üzere, Thukydides'in bizzat kendisi de savaşın herhangi bir şekilde geleceğini düşünüyordu. Üzerinde konuştuğum faaliyetlerin, olayların gidişini etkileyip etkilemediği konusunda kendi fikrini açık şekilde ortaya koymamaktadır, ancak bizler bu kanıta sahibiz ve bunu kullanmalı ve üzerinde düşünmeliyiz.

Bu durumda benim vardığım sonuç, Atinalılar Samos ve Bizans'taki isyanları bastırmak için özgür kaldıktan sonra nihai krizin yaşanmasından önce kalan yılları Ege denizi üzerindeki denetimlerini güçlendirmek ve imparatorluklarının doğudaki denetimini arttırmak için kullanacaklarıdır. Yine, savaşın kaçınılmaz olduğunu söyleyen bazı bilim adamları imparatorluğun güçlendirilmesinin gerçekte Atina'nın gücünün büyümesi olduğunu söyleyeceklerdir ve bu fikir de bana bu kelimenin anlamının büyük oranda genişletilmesi şeklinde gözükmektedir.

Bu aslında sahip olduklarının geçici dondurulması idi ve üzerinde konuştuğum eylemlerin Spartalıları korkuttuğu veya onları üzdüğü yönünde bir kanıt bulunmamaktadır; bunun üzerinde konuşmaya değer; çünkü Atinalıların nihai krizde yaptıkları konusunda birçok yakınma duyduk, ancak hiç kimse, bazı bilim adamlarının düşüncesine göre Atina'nın büyümesine aracı olan bu olaylara değinmemiştir. İşte şimdi o noktaya geldik; yine, bir kriz aşıldı. Benim kanım, dünyada koşulları değiştiren herhangi bir yeni şey olmaksızın iki tarafın birbirleriyle savaşması için hiçbir neden olmadığı yönündedir. Bu fikir bizi kesin olarak nihai krize getirmektedir. Dolayısıyla, size savaşın kaçınılmaz olduğunu anlatmaktayım. Şimdiyse, size bunun neden olduğunu anlatmak durumundayım, ve yapmak istediğim de bu aslında.

4. Bölüm : Epidamnos'taki Sivil Savaş ve Onur Sorunu

Süreç, elbette Thukydides'in öyküsüne başlamasıyla gelişir; Atinalıların nasıl bir

imparatorluk haline geldiklerini, Atina ve Sparta'nın Yunanistan'ı aralarında bölüşecek noktaya nasıl geldiklerini size 1. kitaptaki öyküsünün 1. bölümünde anlatmaktaydı. Benim düşünceme göre, aniden krizin başladığı noktaya ilerlediği, 1. kitabındaki 24. bölüme geliyoruz. Kriz nerede başlıyor? İonia denizinin Yunanistan yarımadasının batı sahilinde bulunan Epidamnos adlı bir şehirde başlıyor. Roma döneminde, Dyrrachium olarak anılıyordu burası. Sahip oldukları, önemli bir yol sistemiydi; ancak Yunan döneminde, artık hiçbir özelliği olmayan bir yerdi burası, ki benim ileri sürmek istediğim kavram budur. Artık herhangi bir önemli noktaya giden bir yolun üzerinde dahi değildi burası.

Ben daima, Avrupa'nın ortasındaki Çekoslovakya adlı bir yerde aniden savaş tehdidi belirlediğinde, Neville Chamberlain'in kullandığı terimi anımsarım. Chamberlain burası için, "Hakkında hiçbir şey bilmediğimiz uzak bir memleket," anlatımını kullanmıştı. 1937'de dahi ben bunu söylemekten utanırım. Epidamnos hiç bir özelliği olmayan bir alanın ortasında bulunuyordu. Epidamnos bizzat kendisiyle ilgili hiçbir önem içermiyordu. Büyük savaşların doğası itibarıyla hiçbir özelliği olmayan yerlerde başladığı birkaç olaydan biridir bu; ancak duruma özel bazı koşullar, bu yerleri önemli hale getirmektedir. Bu olguda en önemli özellik, Epidamnos'un güneyinde ve kısmen de yakınında bulunan Kerkyra'nın yani modern Korfu adasının, Epidamnos'u kurmuş olmasıdır.

Bu arada, size eski Epidamnos şehrinin günümüzde Arnavutluk'ta bulunduğunu ve ismini telaffuz edemediğimi söylemiş olmalıyım. Arnavutluk halkı bunları nasıl telaffuz ediyor bilmiyorum, ancak benim en iyi çabamla söyleyebildiğim sözcük Durres, ancak bunun doğru olduğundan emin değilim. Her neyse, Kerkyralılar koloniyi asırlar önce orada kurdular, ancak Kerkyra aslen bir Korinthos koloniydi ve bu ders döneminin başlarında size söylediğim gibi, normalin oldukça dışında kalan bir koloniydi. Ana şehirle olan ilişkilerinin çoğu olağan dışıydı. Thukydides, tarihin bütünündeki ilk kadırğa savaşının 7. yüzyılda Korinthos ile Kerkyra arasında yaşandığını bildirmektedir ve sonrasında Korinthos ile Kerkyra arasında neredeyse her asırda bir kez veya daha sık savaşlar yaşanmıştır; 430'lara geldiğimizde, bu iki şehrin birbirinden nefret ettiği ve asırlar boyunca kuşaktan kuşağa miras kalan bir geleneksel kin ile birbirlerinden nefret ettikleri oldukça açıktır.

Bu noktada yaşananları kavramak için bu oldukça önemli. Sonuçta, 436 yılı civarındaki bir tarihte, artık Yunan dünyasında olağan dışı kabul edilmeyen bir şekilde Epidamnos şehrinde bir sivil isyan patlak vermişti. İsyanda demokratlar oligarşi yöneticilerine karşıydı ve bir taraf şehrin denetimini elinde tutarken diğer taraf sürgüne gönderilmekteydi. Sürgüne gönderilenler, komşuları olan barbar kabilelerden yardım

alırlar; çünkü burada Yunan dünyasının sınırlarından söz ediyoruz. Bunlar kardeş Yunanlılarca çevrilmemişlerdi; onları çevreleyen Yunanlı olmayan halklardı. Dolayısıyla, kuşatma altında kalan insanlar ana şehir Kerkyra'ya bir delegasyon gönderip Kerkyra'dan şehre barış getirmesi ve yaşamakta oldukları kuşatmanın sonlandırılması için yardım istemişlerdi. Aslında, Kerkyralılar bununla ilgilenmediler; verdikleri yanıt "hayır"dı. "Size yardım etmek istemiyoruz." Kazanan tarafla ilgilendikleri konusunda herhangi bir kanıt da bulunmamıştır; kendilerini bu sürece bulaştırmak için herhangi bir neden görmemişlerdi.

Kerkyra hikayesinin önemli bir bölümü ve bu öykünün içerdiği savaş için kapsadığı önem aslında buranın herkese karşı tarafsız kalmasından oluşur. Şehir, Peloponessos konfederasyonunun bir parçası değildi. Atina birliğinin de bir parçası değildi, hatta hiç kimse ile bir iş birliği içerisine girmemişti. Gerçekte, Korinthoslulara inanırsanız, son derece kibirli oldukları ve hiç kimseye hiçbir iş birliği yapmadıkları yönünde bir şöhretleri vardı. Bir Kerkyralıya sorarsanız, Lord Salisbury'nin 19. yüzyılın sonunda Büyük Britanya için kullandığı deyişi gibi bir şey kullanmış olduklarını sanıyorum: 'Görkemli bir dışlanmanın keyfini sürmek.' Lord Salisbury ve dışlanmanın diğerlerinin düşündükleri kadar mükemmel olmadığı ve dolayısıyla Kerkyra'nın da mükemmel olmadığını anlamaları çok fazla zaman almamıştı. Ancak, o an için, Kerkyralılar, "Sizin saçma sivil savaşınızı kimin kazandığı kimin umurunda, gidin başımızdan," demektedir. Ve de öyle yaptılar. Aslında, bir tekne yolculuğuna çıktıklarını söylemeliyim. Korinthos'a gittiler.

Bu sonuç, insan davranışının önemli bir ilkesini göstermektedir. Annenize gidip, "Arabanın anahtarlarını alabilir miyim?" dersiniz veya bir şey istediğinizde anneniz size, "Hayır, büyükannene gitmelisin," derse ve siz büyükannenizin ne söyleyeceğini biliyorsanız ne yaparsanız? Büyükanneyle ilgili şu eski öyküyü biliyorsunuzdur. Zamanında, birisi aceleyle kalkar, büyükannesine, "Torunun komşunun çocuğunu aldı ve çocuğu üçüncü katın penceresinden dışarı attı," der. Büyükanne, "Allah bağışlasın, ne kadar güçlü elleri varmış," diye cevap verir. Bu durumda, Korinthoslular bu büyükanne gibi tepki vermektedir; diğer deyişle, kuşatma altındaki Epidamnos'a yardım göndermeyi kabul ederler. Bir ordu göndermeyi uygun görürler; önce bir donanma göndereceklerdir ve ardından aynı yere girmek üzere bir orduyu yola çıkartacaklardır; şehir artık iki taraf arasında bölündüğünden, şehri yeniden kolonileştirmeyi de planlamaktadırlar. Bu nedenle, sonunda savaşı içerideki insanlar kazanacaksa, yeni vatandaşlara ihtiyaç duyacaklardır ve elbette kendilerini öldürmeye çalışan insanları yeniden kazanmayı istemeyeceklerdir. Korinthoslular kendilerine katılmak üzere yeni bir koloni kurarlar. Diğer bir deyişle, hiç kimsenin hayal dahi edemeyeceği şekilde her tür yardımı sağlarlar.

Şimdi, Korinthosluların bu çok uzak delile bir katkı yapmaya bu denli istekli olmalarının

nedenine bakacak olursak, yüzyıllardır bunun elle tutulur ne faydaları olduğunu anlamaya çalışan bilim adamlarının hiç bir sonuca varamadıklarını görebiliriz. Kontrolün şekli nasıl olursa olsun, Epidamnos üzerinde bir güce sahip olsalardı, Korinthos'a yarayan ekonomik faydalar hakkında kanıt olurdu, ama buna dair hiçbir inandırıcı kanıt yoktur ve dolayısıyla, ilk noktada yönlenmemiz gereken noktaya geri döndüğümüzü düşünüyorum ki, bu nokta Thukydides'in açıklamasıdır; Korinthos ile Kerkyra arasındaki tüm çekişmeyle ilgili soruyu kendisi sorup cevaplamaktadır. Kendisi en basit haliyle Korinthosluların Kerkyralılara hissettikleri nefrete başvurmaktadır. Bu geçişi ele aldığınızda, tabloyu daha iyi görebilirsiniz, çünkü Thukydides bizlerin buna şaşıracağımızı anlamıştır ve böylelikle bize bu öyküyü anlatmaktadır: Neden bu şekilde gelişti?

Bunun nedenini Korinthos'un her yıl kendi şehrinde tüm müttefiklerinin delegelerini gönderdiği bir dini festival yapması olduğuna bağlamaktadır. Bu son derece normaldir, ve diğer tüm delegeler bir ana şehre davranılması gereken bir biçimde, hürmet, saygı, şükran duyar ve kibar bir şekilde davranmaktadır onlara. Kerkyralılar ne yapmaktadır? Onlar tüm halkı rahatsız etmektedir, onlara adlarıyla seslenmektedir, onları sanki bir kir gibi görmektedir ve konuşurken onları ailelerinin önünde aşağılamaktadır. Bu nedenle, Korinthoslular onlardan nefret etmektedir ve bu güçlü hoşnutsuzluğun dışında, yaptıklarından da nefret etmektedirler. Bu, modern dünyadaki bilim adamlarının bayağı sinirini bozmuştur. Onlar, insanları birbirleriyle savaşmaya yöneltten sadece iki şeyin olduğunu düşünmektedir. Birisi, benim düşünceme göre, artık söylemeye çok alıştıkları ve bunların birçoğunun bugünün dünyasında gördüklerimiz karşısında hala yapmakta oldukları şeydir.

Evet, biri para, diğer bir deyişle, ekonomik kazançtır, ve bunun için Marx'a teşekkür edebiliriz; tam bir asır veya daha da uzun süreyle insanlar, parasal kazanç dışındaki herhangi bir nedenle asla insanın hiçbir şey yapmayacağını anlamamışlardır. Bunda açıklama yapmaya gereken hiçbir özellik yoktur; sadece yapmazlar işte. Bilim adamları bunun nasıl gerçek olabileceğini gösterme çabalarında başarısız oldular. Diğer şey ise güçle ilgili olmalıdır. İlişkiler, eğer bu ülkeyi yanınıza alırsanız size bir güç dengesi ve benzeri unsurları sağlar, ancak işin aslı Epidamnos'un temelde Korinthos ve Kerkyra arasındaki sıradan güç çekişmelerine ilgisiz olmasıdır. Korinthoslular Epidamnos'u alırsa, ne Kerkyra daha fakir ve zayıf hale gelecektir, ne de, eğer saldırınızı herhangi bir diğer şehir yerine Epidamnos'tan başlatırsanız, bir tür çok büyük stratejik hedef kazanılmış olunacaktır. Hayır, hayır, bu konu hakkında Thukydides'den şüphe duymak için hiçbir neden yok. Bu bir onur meselesidir aslında.

Şimdi, tüm bunlar kulağa çok mu yabancı geliyor? 20. yüzyılda, 21. yüzyılda onuru dert eden kim? Ne garip bir saçmalaktır bu? Size ve etrafınızdaki herkese, günümüz

dünyasında gördüğünüz her şeyin, tek başına olmasa da özellikle anlaşmazlığın çok daha sık motive edildiğini söyleyeceğim; yaşamınızı sürdürme biçiminiz diğer tüm özelliklerin dışında onurla ilgili görüşlerinizden etkilenir. Bunu size bu bağlamda en açıklayıcı boyutta anlatayım. Gerçekten, esas önemli olan olumsuz tarafı aslında. Onurdan çok daha önemli olan onursuzluktur; insanlar onursuz olmaktan nefret ederlerdi. Bundan nefret ederler, – bu öyküyü anlatan mükemmel bir argo kelime vardır. Ben çocukken henüz yoktu bu. Durum vardı tabii, ancak henüz onu anlatan sözcük yoktu. Size, beni aşağıladığını söylersem, neyi ifade ettiğimi biliyor musunuz? Yanlış adamı aşağılarsanız dışlarınızın ne denli tehlike altında olduğunu algılayabilir misiniz? Bu tür bir şeyin her bir insanı sürekli olarak harekete geçirdiğinden şüphe duyar mıydınız?

Sadece 20 veya 500 veya 2000 yıl öncesinde kalmayıp günümüzde de ulusları sürekli harekete geçirdiğini size gösterebilirim ve tüm dünyaya zaten gösterdim; sözünü ettiğim Thukydides'in bize burada gösterdiğiyle aynı şey. Bu son derece önemli ve kalıcı bir gerçek. Bu nedenle Thukydides uluslararası ilişkiler alanında çalışan modern siyaset bilim adamlarından çok daha üstündür. Onlar bu konuları anlamıyorlar, ama Thukydides anlamıştı. Dolayısıyla, Kerkyra'da yaşananlar ve Kerkyra'nın açık seçik anladığı şey, Korinthos'un sürece açık şekilde katıldığı, onların bir savaşı istedikleri ve kolonilerinden birini alarak Kerkyra'nın onuruna leke düşürdükleri ve bir tarafta Kerkyralıların nefret besledikleri, ancak diğer taraftan Korinthos son derece büyük ve güçlü bir ülke olduğundan onlardan korktukları, ve daha da önemlisi, Korinthos'un Spartanın en önemli müttefiklerinden birisi olduğudur.

Eğer Korinthoslular bize keder veriyorsa, Kerkyralılar bunu Peloponessos Birliğinin bizimle uğraşmaya başlayacakları anlamına geldiğini düşünüyorlardı, ki bu istenilen bir şey olamazdı. Bu durumda, Kerkyralılar Korinthoslularla bir konferans talep ederler ve, "Barış yapmak için bir yol bulalım, bir barış görüşmesi yapabileceğimiz yolları arayalım," derler. Korinthoslular hoşgörüsüzdür. Onlar, "Siz barış istiyorsunuz, bu sizin zaten yapmak zorunda olduğunuz şeydir," der. "Güçlerinizi şehirden çekmek zorundasınız; burada şehri kuşatıyorsunuz, çünkü Kerkyralılar donanmalarıyla geldiler, onlar bozguna uğrattılar," – daima burada aklım karışıyor, bakayım doğru hatırlayabilecek miyim? Kerkyralılar ne yapmaktadır? Orduları alandadır ve donanmaları şehirdekilerin karşı koymasına rağmen denizde beklemektedir ve dolayısıyla, Korinthoslular, "Siz bu insanlara karşı savaşıyorsunuz ve bu insanlara karşı savaşırken bizimle barıştan söz etmek istiyorsunuz, insanlarınizi geri çekin ve ondan sonra barışı konuşalım," demektedir.

Elbette, bu diğer tarafa avantaj sağlayacaktır, Kerkyralılar da, "Hiçbir şekilde adamlarımızı çekmeyiz, siz insanlarınizi geri çekerseniz biz de kendi insanlarımızı geri

çekeriz,” derler. Korinthoslular buna, “Asla!” yanıtını verirler. Bu karşılıklı atışmadan çıkan sonucun önemli olduğunu düşünüyorum; bu sonuç Kerkyralıların savaşı büyütmeyi istemeyip, bunu sonlandırmak istemelerini gösterir. Bunun nedeni, onların barışçıl ve sevimli kardeşler olması değildir, bunun gerçek nedeni, bu sürecin gideceği noktadan korkmuş olmalarıdır. Artık 20. yüzyılda meyvelerini veren diğer bir terimle ilgileneceğiz; insanların korktukları şey aslında gerginliğin artmasıydı. Burada küçük bir kavga yaşamaktayız, ancak sizin de bildiğiniz gibi bir sonraki aşamada Peloponessos birliğinin bu sürece dahil olduğunu görebiliriz. Fakat Korinthoslular açıkçası bu konuda ve sürecin başa çıkmak zorunda kalacağımız bir noktaya ilerleyeceği konusunda bir kaygı duymuyorlardı.

Kerkyralılar, “Bu işi burada ve şimdi bizimle çözmezseniz, zaten sahip olduğumuz müttefiklerimizin yanında yeni müttefikler elde edebilirsiniz,” derler. Thukydides bize başka müttefiklerinin olmadığını anlatmıştı. Peki arayacakları bu diğer müttefikleri kimlerdi? Bu önemli bir soru oluşturur; biri bana söylesin. Elbette Atina! Bana sizlerin söylemenizi istedim, çünkü bunun ne kadar aşık olduğunu vurgulamak istedim. Hiç kimse bu işareti kaçırmış olamaz. Bu bir tehdittir. Size yardımcı olacak Spartalıları duyduğunuz güvene dayanarak ne denli sert oynuyorsanız bu oyunu, Korinthoslular da o denli sert oynayabilir konumdaydı. Eğer bunu yaparsanız, Atinalılardan yardım isteyeceğimizden emin olabilirsiniz, ve sonrasında olanları görün. İşte bu durum böyle gelişmekteydi.

Bu gerçek bir blöfse bile, Korinthoslular blöfü gördüler ve yollarına devam ettiler. Bu toplantıda, Kerkyralıların bu çekişmeyi bir hakemliğe sunmayı istediklerini size belirtmem gerekiyor. Bunun bir aracılık olmadığını, olayı bir üçüncü tarafa devretmeyi ve üçüncü tarafın sorunu çözmesini istediklerini size yeniden anımsatırım, ancak Korinthoslular bunu reddettiler. Sadece bu sonucun bu noktada savaşı ve barışı kimin istediğini gösterdiğini düşünüyorum. Diğer bir mesele, ki bunu da anımsatmam gerekir, Otuz Yıllık Barış tarafsızlara Otuz Yıllık Barışı imzalamış taraflardan herhangi birine katılma özgürlüğünü sağlamıştır. Böylelikle, Atinalılara dostluk işaretleri verip, bunu tehdit aracı olarak kullandıklarında, Atinalıların Otuz Yıllık Barışı bozmaksızın bu ittifak içinde yer almayı kabul etmekte özgür olduğunu anladılar. Sorunu çözülmesi daha güçlü bir noktaya getireceğinden, bu göz ardı edilmeyecek bir mesele olacaktı.

Aslında barış yoktu ve bu bağlamda iki taraf kendi donanmalarını örgütlemişti. Korinthoslular barış döneminde güçlü bir orduya sahip değildi ve güçlü bir donanma oluşturmak için işe girişmişlerdi. 435’de Korinthoslular ile Kerkyralılar arasında yaşanan Leukimnos Savaşı patlak verdi ve Kerkyralılar kazandı. Korinthos’un cesareti kırılmadı, artık onlar gerçekten çalışacak, Atina’nın dışında eşi benzeri görülmemiş, 90 gemiden

oluşan dev bir donanma inşa edeceklerdi ve resmi olmayan yollardan Peloponessos'a bağlı olanlardan kendilerine katkıda bulunmalarını isteyerek geri geleceklerdi; Peloponessos bağdaşıkları kendilerine ilave olarak 60 gemi göndermeye karar vermişti, böylece Korinthoslular toplamda 150 gemiye sahip oldular. Kerkyralıların donanması 120 gemiden oluşuyordu; daima hazırda tuttıkları ve artık başarmak istedikleri için kendilerine güven veren bir donanmaya sahiplerdi; ancak bu noktada, Korinthos aniden rakamsal üstünlüğü eline geçirmişti.

Kerkyra artık tamamen korkmuştu. Korinthosluların kendilerinininkinden daha büyük bir donanmayla peşlerinden geleceğini biliyorlardı ve dolayısıyla 433 yılının Eylül ayında Atina'ya gittiler. Şimdi, sizden kendinizi Kerkyra büyükelçileri şehrinize geldiğinde, Eylül 433, Atina'daki *Pnyksde* oturduğunuzu düşünmenizi istiyorum. Sizden, Korinthoslular ve onların müttefikleriyle savaşmak için kendileriyle bir ittifak oluşturmanızı isteyeceklerdir. Bunu duyan Korinthoslular kendi büyük elçilerini Atina'ya göndermişti; şimdi onlar da aynı tepenin üzerinde duruyorlardı ve onlar da Atinalıların bu talebe neden "Hayır" yanıtı vermeleri gerektiğine ilişkin gerekçelerini açıklıyorlardı. Thukydides her iki konuşmayı kendi perspektifinden bildirmektedir. Bu tartışmaların olduğu günlerde kendisinin de Atina meclisinde oturduğunu düşünmek için elimizde gerekli her tür neden var.

Kerkyralıların ileri sürdüğü uslamanın temeli şudur, – ortaya koydukları noktalar şunlardır. Korinthos hatalıdır, Kerkyralıların ittifak arayışını kabul etmeleri Atina için Otuz Yıllık Barışın ihlali değildir, çünkü tarafsızlar için buna izin verilmektedir. Ardından, Korinthosluların kötü insanlar olduğunu göstermek için birçok veriyle gittiler; ahlak, erdem ve fazilet ve yasalara uygunluk ve bir sürü diğer özellik temelinde aşağılama hazırladılar, ancak akıllarındaki şeyin aslında bu olmadığı kesindi. Onlar şunlardan bahsetmekteydi, – güç dengesi açısından ve özellikle de Yunan dünyasında donanma gücünün dengesi açısından verecekleri kararın önemini temel alarak Atinalıları ikna etmeye çabalamaktaydılar.

Bu arada, Kerkyra'nın Sicilya ve İtalya'ya donanmayla gidilmesi için oldukça iyi bir konumda olduğuna da işaret etmekteydiler, ki Atinalılar ve diğerleri daima buralara gitmek istemektedirler. Dolayısıyla, bizim tarafımızda olmak isteyebilirlerdi. Bu gerçekte oldukça güçlü bir kanıt değil, çünkü hiçbir şehir, hiçbir antik Yunan *polis* savaş zamanı dışında limanlarını diğer bir şehre kapatamazdı. Dolayısıyla, bu konuya değindiklerinde, sadece Kerkyra ile anlaşmanın neden çok değerli olduğundan bahsetmeleri gerekiyordu; çünkü akıllarındaki en güçlü kanıt, ileride bir savaş olacaktıydı. Atinalılar, "Kendinizi kandırmayın, onlar size o savaş geldiğinde bizlerle olmak istediğinizi söylemektedir," diyorlardı. "Bizim sağladığımız olanaklar ve stratejik konumumuz

nedeniyle bizim tarafımızda yer almak isteyeceksiniz.”

“Diğer taraftan, elimizdeki en güçlü gerçek 120 gemimizin olduğudur. Biz yenilirse, Korinthoslular bizi mağlup ederse, gemilerimiz onların ellerine geçecek ve ardından hiç kimsenin bir araya getiremeyeceği kadar büyük bir donanmanın sahibi olacaklar ve artık sizin denizler üzerindeki mutlak egemenliğiniz tehdit altında kalacaktır.” Burada değinilen sorun budur. Bunu herhangi birinin düşü olduğunu hayal etmeyin. Bu durum hayata geçecektir. Savaş yaklaşmaktadır; burada yaşananların son derece önemli bir bölümü, savaşın artık kaçınılmaz olduğu veya kısıtlama yoluyla barışı koruyabileceğiniz yönündeki algınızla ilgilidir. Bu Atinalıların karşı karşıya oldukları bir sorundu.

Bu son derece ilginç bir sorundur; çünkü kimin üstün olacağı kavgası insanları savaşın eşliğine getirdiğinde sıkça karşı karşıya kalınan bir durumdur bu, insanların ne yapacağını ve nasıl tepki göstereceklerini belirleyen husus haline gelmiştir. Belirli bir harekete geçmeyi düşünmüyorsa, – pardon, savaşın zaten yaklaşmadığını düşünüyorlarsa, savaşı tahrik edecek bir eylemden kaçınmaya karar vermiş olabilirler. Diğer taraftan, savaşın yaklaşmakta olduğunu düşünüyorlarsa, gücünüzü savaşı kazanmamızı daha olası duruma getirmek için arttırmanın oldukça tehlikeli olacağını hissedebilirler ve böylelikle, savaşı daha olası hale getirecek bir adım atabilirler; bu her iki taraf da bir kumardır. Hiç kimse hangi yolu izleyeceğini bilmemektedir; eğer saldırgan bir devlet değilseniz ve tek yapmak istediğiniz bir zafer kazanmaksa ve bunun dışındaki hiçbir şeyi önemsemiyorsanız, bir tahmin yapmak zorundasınız; bu süreç daima bu şekilde işler. Daima savaşmanın veya savaşmamanın daha güvenli olduğunu, ödün vermenin dahi güvenli olacağını veya bunun daha tehlikeli olduğunu anlamaya çabalarsınız. Bunlar daima düşünülmesi gereken konulardır ve daima sorun oluşturur.

Tüm yaşamım boyunca gördüğüm ahmaklıklardan biri, zamanımızda insanların farklı zamanlarda savaşa girmek için kafa yormaları ve sorgusuz sualsiz önyargı olarak herhangi bir eyleme geçmemenin, geri durmanın aslında güvenli olduğu kararına varmış olmalarıdır. Oysa ki, benim ömrümde dahi, elde ettiğim deneyim, bunun sıklıkla yanlış olduğunu gösterdi. Hiçbir şey benim için bu kadar açık olamaz, ve bu konuyu ele alan birçok insan, Avrupa'nın bir bölümünü parçalamak üzere birbiri ardına adımlar atan Hitler karşısında harekete geçilmemesinin yapabilecekleri en tehlikeli şey olacağını ve hatta Rhineland'i zapt ettiği 1936 yılı gibi erken dönemde kendisiyle karşılaşmaktan bile daha fazla tehlikeli olduğunu düşünür. Bu üstünde durulacak yegane olgu değildir. Hiçbir kural tek değildir.

Bazen harekete geçmek akıllıca olsa da, bazen de harekete geçmemek akıllıcadır; ancak hangisinin barış ve güvenlik için daha iyi olduğu hiçbir zaman net değildir, bu da

Atinalıların o günlerde üstesinden gelmek zorunda kaldıkları bir durumdu. Korinthoslular ortadaki sorunları gösteren tabloyu inkâr ederek Kerkyralılara yanıt verdiler. Gerçekte, şimdi Kerkyralılarla anlaşma imzalarlarsa, Otuz Yıllık Barışı ihlal edeceklerini söylediler. Özet olarak, benim düşünceme göre, söylemeye çalıştıkları şey şuydu; anlaşma yasasındaki metni düşünmeyin, çünkü o metin bir ittifaka açık şekilde izin vermektedir, onların güvendikleri ruh buydu. Geçmişte bizlerden biriyle zaten savaşta olan bir tarafsız devlet, size kendilerine katılmanızı söylediğinde, o dönemde hiç kimse bu kararın verilebileceğini hayal etmediğini, hiç kimsenin aklında bunun olmadığını söylediler. Kesinlikle haklıydılar. Hiç kimse hayal etmedi. Yasal bakış açısıyla, benim tahminime göre cevaplanacak soru, Atinalıların bu kanıtlardan daha iyisine sahip olduğuydu. Kara yasalarda da bir tarafsız ülke size bağdaşık olmanızı teklif ederse, tarafsızın yanında yer alabileceğiniz söylenmektedir.

Tarafsız ülkenin size saldırması haricinde, bunu söyleyen hiçbir kanun sözü yoktur; bunu söyleyen bir yer yoktur. Diğer taraftan, her akli başında kimse bunu yapmanın sorun teşkil etmeyeceğini hayal edebilir. İşte Korinthosluların konuşmak istedikleri konu buydu. Ancak, aynı zamanda yasalara uygun bir kanıt oluşturmaktaydı bu ve bu kanıtın Korinthosluların durumuna bakıldığında çok daha kötü olduğunu düşünüyorum. Otuz Yıllık Barışta ortaya konulan ilkenin, her bir tarafın diğer tarafın müdahalesi olmaksızın kendi müttefiklerini cezalandırabileceği yönünde olduğunu söylüyorlardı.

Şimdi, aslına bakarsak, bunu söylemedi, ancak bu ifade konusunda yanlış olan husus şudur: Bir müttefik olan Samos'u cezalandırmak Atina'nın tasarrufundaki bir şeydir ve Korinthoslular, "Tamam, bu sizin işiniz, biz karışmayız," demektedir. Ancak Kerkyra Korinthos'un bağdaşığı değildir. Geçekte, uzun yıllardır birbirlerine ölesiye düşmandırlar. Bu anlaşmada Korinthos'un Kerkyra'ya saldırma hakkını koruyan bir bölüm bulunmamaktadır. Dolayısıyla, iddia edilen gerçeklerin geçerliliğine bakmaksızın, bu büyük bir kanıttır. Korinthos burada oldukça kötü bir konumdadır. Onların gerçekten önemli kanıtı budur.

Kerkyralılar savaşın kaçınılmaz olduğunu söylemektedir; ama aslında gerçek bu yönde değildi. Gerçek şudur: Onlar Atinalılara, "Eğer siz akıllı davranırsanız, yapacağınız şey bize katılmak olacaktır ve hep beraber Kerkyralıları ezeriz ve sonunda ortada bir sorun kalmaz" demektedir. "Ancak bunu yapmazsanız veya en azından onlara katılmaktan kaçınırsanız, bu durumda bizler dost olacağız ve sonrasında, gelecekte bir barış yaşayacağız. Ama bu konuda hiçbir hata yapmayın, Kerkyralıların müttefikliğini şimdi kabul ederseniz, bir savaş olacaktır. Savaş kaçınılmaz değildir, ancak sizin eyleminiz onu kaçınılmaz yapabilir." Böylelikle, kendi kararlarını verdiklerinde Atinalıların yüz yüze kalacakları durum budur. Yine, bunun duygusal yönü çok çarpıcıdır ve sizin bunu göz

önünde bulundurmanızı isterim. Onlar da orada oturmaktaydı; şu ana kadar size anlattığım her şey aynı gün içinde söylenmişti ve artık Atinalılar ne yapmaları gerektiği konusunda konuşmaya başlamışlardı ve yine aynı günde...

Pynkste oturan insanlar, Atina'da neredeyse her gün olduğu gibi alıştıkları berrak bir günü yaşıyorlarsa, kuzeyde Attika'ya bakabilirler ve eğer ki bir savaş başlarsa, Sparta ve Peloponessos ordusunun üç gün içerisinde ilerleyip çiftliklerini yok etmeye başlayacakları bu alanı görebilirlerdi. Oradaki savaşı kimler yapacaktı ki? Bizler; burada oturup savaşa girip girmeme konusunda oy veren bizler! Ben bu insanların yapmakta oldukları şeyin ivediliği ve önemi karşısında daima çarpılmışı dönerim. Birileri lütfen bana bunun demokrasi olmadığını söylesin. Elbette, Megara'yı yeniden müttefik olarak kabul etme kararını verdikleri 461'de yüzleştikleriyle aynı durumdu bu. Önemli farklılıklar bulunuyordu; ancak sorun büyük ölçüde aynıydı. Bundan emin olamazlardı. Belki de, geri çekilseler ve ittifak arayışını reddetseler, sorun tamamen sonlanabilirdi ve sonrasında mutlu, mesut yaşayabilirlerdi.

Diğer taraftan, eğer bu konuda yanılığa düşüyorlarsa ve Korinthoslular bu donanmayı getirirlerse, imparatorluğu bir araya getirdikten bu yana kendilerini aniden henüz hiç yaşamadıkları biçimde savunmasız bırakacaklardı. Ben bunu daima bir şekilde bana yol gösteren bir şey olarak görmüşümdür ve sizin de bu şekilde görmenizi ümit ederim; 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başındaki Büyük Britanya ile bir benzetme yapın. Büyük Britanya, 19. yüzyılın başında, bir bakıma ortalarında ve 19. yüzyıl girdikten sonra, tüm dünyada hiç şüphesiz en büyük donanmaya sahip durumdaydı. Dünyanın en büyük gücüydü. Egemen olduğu devasa bir imparatorluğa sahipti ve hassasiyetleri İngilizlerin büyük ölçüde ilgilendikleri alanlarda bulunan iki emperyalist rakip Fransa ve Rusya idi. Belirli bir noktada, bir savaşın patlak vermesi durumunda kendilerini güvende hissetmek için donanmalarını diğer iki gücün donanmalarının bir araya geldiğinde ulaşacağı büyüklüğe getirme kararını aldılar ve bunu yaptılar.

Kaiser William Alman İmparatoru olup 19. yüzyılın sonlarına doğru Almanya'nın büyük bir donanma gücü olması gerektiğine karar verene dek her şey yolundaydı. Bu bir dünya imparatorluğuydu, herhangi bir fırsat karşısında Britanya'yı güç duruma düşürmeliydi ve yegane amacı İngiliz donanmasını yok etmek olmalıydı; Almanların Britanya'yı istila etmesine olanak tanımak veya en iyi olasılıkla, İngilizlere kenara çekilmeleri yönünde göz dağı vermek, Almanların istediklerini yapmasına olanak tanımak için savaş gemilerinden kurulu bir donanma inşa etmeye başlayacaklardı. İngilizler bunu öğrendikleri anda ve Almanlar donanmayı inşa ettikleri anda, İngiliz donanmasını bozguna uğratmaya yetecek güce sahip değillerdi, fakat İngilizler kendi donanmalarını saf dışı bırakmaya yetecek büyüklüğe ulaşamayacaklarını görmek için bir donanma yarışına gireceklerdi. Ancak

bunun maliyeti çok yüksekti, İngilizler bundan hoşlanmalıdır, her yolu denediler ve yüzyıllar boyunca davranışlarına egemen olan diplomasiye geçtiler ve Almanların yapmayı planladıkları şeyi yapıp yapmayacaklarını görmek ve bunu önlemek için Fransa ve Rusya ile ittifak oluşturdular.

Bu yaklaşımın Atinalıların yaptıklarını anlamaya yardımcı olacağını düşünüyorum. Britanya örneğinde olduğu gibi eğer bir ada devletiyse, Atina da bir ada devleti olarak algılanabilirdi, çünkü gıda sağlamak için ithalata bağımlıydı ve bunun başarılması için denizlerin denetimi esastı; bu tür bir durumda, donanma gücü dengesinde bir değişikliğe izin vermek pek parlak olmayabilirdi, çünkü bir savaş durumunda sizi ciddi ölçüde korunmasız bırakacak nitelikteydi. Burada oluşturmaya çalıştığım anlam şudur: İngilizler Almanlar eşit güce ulaşana dek beklemediler; politikalarını değiştirdiler ve bunu önlemek için nihayetinde bir savaşa girdiler ve işte bu noktanın Atinalıların aslında kendilerinin içinde bulunduğu nokta olduğunu düşünüyorum. Bu davranış aslında yapmayı istemedikleri bir hareketti; ancak oldukça güç bir durumla karşılaştılar ve karar verene dek hava kararacak kadar uzun süreyle tartıştıklarını biliyoruz.

5. Bölüm : Atina Savunma İttifakını Oyluyor

Hava karardığında Thukydides onların müttefikliğin kurulması yönünde karar verdiklerini söylemektedir. Bir sonraki gün yeniden toplanmışlardı ve bu sefer bir önceki gün konuştukları konudan biraz farklı bir konu üzerinde oylama yapmışlardı. Kerkyralıların istedikleri tipik bir ittifaktı, bu ittifak Yunanlılar arasında bildiğimiz savunma ve saldırı ittifakını içeren tek ittifak türüydü, *symmakhia*. Bu durum, Korinthoslular Kerkyra'ya saldırmasalar bile Atinalıların gidip Korinthoslularla savaşmasını gerektirecekti. Bu ittifak hepsini Korinthoslular karşısında bir savaş durumuna sokacaktı. Atinalıların oyladıkları konu bu değildi. İkinci günde sadece savunma ittifakı anlamına gelen *epimakhia* adını verdikleri bir durumu kuracak bir teklif üzerinde oylama yaptılar. Düşman sadece Kerkyra'ya saldırırsa ve kendi bölgelerine çıkarma yapmazlarsa, düşmana karşı savaşacaklardı; Atinalıların verdikleri son karar buydu. Oylayarak onayladıkları karar buydu. Bir kez daha, önceden hiç duymadığımız bir şeye sahibiz; bu bir şekilde ve büyük ölçüde, ani askeri sonuçlar yerine, üzerinde düşünülecek sonuçlara sahip olduğu anlamına gelen bir diplomatik araçtı. Bunun Perikles tarafından söylediğini tahmin ediyorum, bu konuda da bu sefer kendimi daha iyi hissediyorum; çünkü Thukydides önerinin kimden çıktığını söylemese de Plutarkhos bu kişinin Perikles olduğunu söylemektedir.

Açıkçası Perikles'in istediği şeydi bu, çünkü dengeleri her iki yönde, hem Atina'nın

gerçekleştireceği eylemin sınırları anlamında, hem de her ne olursa olsun bu eylemi gerçekleştirmenin belirlenmesi anlamında, çok ama çok sıkı şekilde ellerinde tutuyordu. Size, buradan itibaren, genel anlamda ilgilenmiş olsak dahi, artık son derece açık şekilde bunun Perikles'in politikası olduğunu algılamanızı öneriyorum. Bunun barışı korumayı amaçlayan bir politika olduğunu iddia ediyorum ve yine, zamanımıza ait bir sorunun içine giriyoruz ki, eğer barışı korumak isterseniz, yapacağınız şey iyi bir insan olmaktır ve bu insanın normal bir tepkisidir. Ödün vermeyi kabul edebilirsiniz, olası bir düşmanı korkmak istemeyebilir, kendisine karşı bir kötü niyetinizin olmadığını göstermek istersiniz ve sağduyu ön plana çıkar ve güzel güzel sohbet eder, karşılıklı çaylarınızı yudumlayabilirsiniz.

Elbette, tek yol bu değildir. Barışı koruma ümidini taşıyan ulusların daima kullandıkları bir yol aksi konumda bir araçtır; mutlu bir anlaşmaya varma yönünde hiçbir ümit yoksa, caydırıcılığı denersiniz. Elbette, siz o zaman orada olsaydınız, şu anda sahibi olduğunuz fikirlere sahip olmayacaktınız. Tek yapabileceğiniz, rakibinize, size karşı bir savaş açarsa sahip olmak istediği hedefleri başaramayacağını göstermeyi denemek olacaktır ve bu yaklaşım son derece güçlü, askeri açıdan ayakları yere basan ve müzakere yönteminizde baskın bir davranış gerektirir. Diğer taraftan, amacınız caydırmak ise, bu durumda fazlaca korku uyandıracak bir şekilde davranmamaya son derece özen göstermeyi de isteyeceksinizdir. Bu yaklaşım rakibinize istediğiniz kadar güçlü olmanıza izin verse de, kendisini bozguna uğratmanızın olasılığını gösterir. Rakibinize mantığını kaybettirecek, onu fazlasıyla sinirlendirecek, başarı ve başarısızlık sorgusuyla ilgili düşüncelerini unutturacak, "Bu ciğeri beş para etmez adamı gidip alacağım," dedirtecek bir eylemde bulunmaktan kaçınmayı istersiniz ve benim de tartıştığım nokta bunun Perikles'in izlediği politika olduğudur.

Bu, aynı zamanda caydırma gerginliğini yumuşatma girişimidir, rakibin bir savaş tehlikesi olmaksızın yapabileceklerini düşünerek çıkarımda bulunması için korkutulması ve aynı zamanda öfkesini alevlendirmekten kaçınmasıdır. Kısa vadede yaşananlar şunlardır: Atinalılar Kerkyralı müttefiklerine yardımcı olması için sadece 10 kadırgadan oluşan bir filoyu gönderirler. İleri sürdüğüm stratejinin koşulları hariç olmak üzere, benim görüşüme göre bu davranışın açıklanması güçtür. Onlar gerçekte bir güç göndermeyip aslında bir diplomatik mesajı iletmektedir. Korinthoslulara, "Bizim bu gelişmenin dışında kalacağımız gerçeği üzerine planlar yaptınız, ancak yanıldınız," demektir bu. "Kerkyra donanmasını bozguna uğratmanıza izin vermeyeceğiz; çünkü bunun kabul edilemez ve tehlikeli olduğunu düşünüyoruz. Sizinle savaşmak istemesek de bu konuda ciddi olduğumuzu görmenizi istediğimiz için Kerkyralılara yardımcı olmak üzere bu gücü gönderiyoruz, bu savaşı başlatmayın."

Korinthoslular donanmalarını Kerkyra karşısına yzdrrler ve Sybota Savaşı adı verilen bir deniz savaşıni başlatırlar; Thukydides bu savaşı son derece amansız bir savaşı olarak açıklamaktadır. Durun, size bilmeniz gereken bir Şeyi anlatmadım, pardon; Atinalılar 10 gemiyle Kerkyra savaşı hattının bir ucunda dizildiler. Bu filonun komutanları da belirlenmişti. Bu 10 gemiyi 3 general komuta ediyordu; 10 gemi için 3 general oldukça fazlaydı, ancak bunlardan biri, ana figür Kimon'un oğlu, Lakedaemonios'tu. Elbette, Perikles'in piyonu olmadığı, Perikles'in ufaklıklarından birisi olmadığı diğer herkes tarafından açık Şekilde görülüyordu. O bağımsız bir kişıydi ve adı ne anlama geliyordu? Sparta Bey!

Artık, Atinalılar bu savaşı içine srklenirlerse ve verilmesi gereken emir Lakedaemonios tarafından verilirse, elbette bu Atinalıların bölünmesi yönünde bir etkiye sahip olmayıp, Atinalıların bölünmesini daha da gcleştirecekti. Tüm Atinalılara ve hatta Spartalılara karşı en yüce minneti taşıyanlara, bunun atılması gereken zorunlu bir adım olduğunu söylemek çok daha kolay olacaktı ki, bunun çok da fazla Korinthosluları hedef almadığını düşünüyorum. Elbette Atinanın politikalarını hedef alıyordu, ancak Spartalıları da hedef aldığını düşünüyorum, çünkü Korinthoslular Spartalılara teklif gtrrlerse, "Gelin neler olduğuna bir bakın ve Atinalılar karşıında bize yardım edin," derlerse, Lakedaemonios'un dahi bunun gerekli olduğunu düşündüğü gerçeğiyle yüz yüze kalacaklardı. Önceden oynanan aynı oyundu bu. Bunların tamamı kendisinin son derece karmaşıık ve hileli stratejisini izlemek için Perikles tarafından atılmışı ihtiyatlı adımlardı. Ve bu arada zamanımın dolduğunu görüyorum. Bu hikayeye bir sonraki derste devam edeceğim.

[Metnin sonu]